

Vojko Prajnc

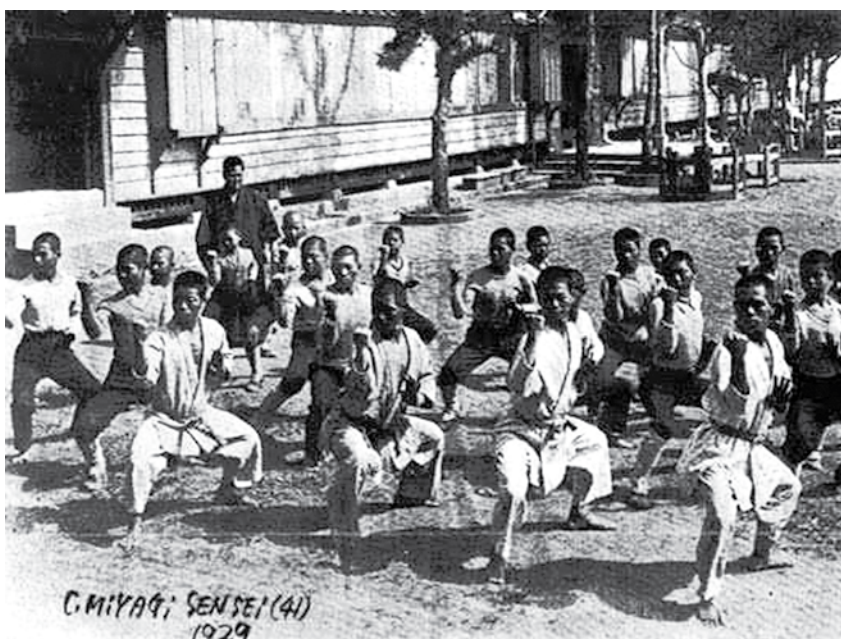
Pol točke za MOK

Izveleček

Redkokateri šport je v svojem razvoju prešel skozi toliko različnih faz delitev, cepitev, razhajanj, ustanavljanj novih šol in stilov, združenj in zvez, medsebojnih notranjih trenj in izrinjanj ter tudi skozi tolikšno število neuspešnih poskusov poenotenja kot karate. Odkar se je indijski duhovnik Boddhidarma v začetku 7. stol. n. št. peš odpravil na nekaj tisoč kilometrov dolgo pot iz zahodne Indije na Kitajsko in prenesel tudi prva znanja karateja, pa do avgusta 2016, ko je skupščina Mednarodnega olimpijskega komiteja potrdila uvrstitev karateja med olimpijske športe, je zgodovina karateja v glavnem razdeljena na pet glavnih razvojnih obdobj. Prva karate kluba v Sloveniji sta bila ustanovljena v Krškem (leta 1967) in na Ravnah na Koroškem (leta 1968).

Po desetletja dolgih prizadevanjih milijonov karateistov po vsem svetu in z odločilno potezo olimpijskega komiteja se bo točno 50 let po prvem svetovnem prvenstvu karate spet združil pod eno streho, in sicer med 24. julijem in 9. avgustom leta 2020 pod streho znamenite dvorane borilnih športov Budokan v Tokiju.

Ključne besede: karate, olimpijski šport, Boddhidarma, Budokan.

Wazari for IOC

Abstract

It's hard to find sport which is divided in so many schools, styles, groups and federations and also passed so many disparities and conflicts as karate. Since Indian priest Boddhidarma eliminated from the west India to a few thousand kilometers long journey to China and share first knowledge the history of karate is divided into five phases of development: Chinese sources (from around 2600 BC), okinawan period (from 1372), Japanese period (from 1920), the beginnings of competitive sports (from 1950) and the period of the Olympic karate. First karate clubs in Slovenia were founded in Krško (1967) and Ravne na Koroškem (1968).

Efforts for karate becoming an Olympic sport, are big and longterm. Efforts to include karate in the company of Olympic sports have nevertheless continued and in June 2016 the International Olympic Committee messaged that karate is going to be one of the Olympic sports at the Summer Olympics in 2020, which will be held in Japan.

Excactly fifty years after the first official World Championship was organized in Tokyo in remarkable »dome of the martial arts« Budokan in Tokyo karate will symbolically and actually unite under same roof.

Key words: karate, olympic sport, Boddhidarma, Budokan.

■ Pol točke za MOK

Junija leta 2016 je milijone karateistov po vsem svetu razveselilo sporočilo Mednarodnega olimpijskega komiteja, da bodo karate uvrstili med olimpijske športe na igrah, ki bodo leta 2020 na Japonskem. S tem je bila potrjena prizadevnost številnih mojstrov karateja in funkcionarjev, ki so se desetletja trudili, da bi poenotili merila za množice šol in stilov, nastalih v razvoju in številnih delitvah karateja skozi stoletja.

Najstarejši podatki o nastanku predhodnika današnjega karateja segajo v začetek 7. stoletja, ko se je indijski duhovnik Boddhidarma odpravil iz zahodne Indije na nekaj tisoč kilometrov dolgo pot na Kitajsko. Od 15. stoletja pa vse do 18. stoletja se je veččina na različne načine iz Kitajske prenašala na otok Okinavo. V začetku 20. stoletja je večšina začela vzbuhati zanimanje tudi na Japonskem. Karate je postal zanimiv za širši krog ljudi in se po zaslugi številnih japonskih mojstrov začel naglo širiti po ZDA, Evropi in ostalih delih sveta.

Prva karate kluba v Sloveniji sta bila ustanovljena v Krškem (Stane Iskra, leta 1967) in na Ravnah na Koroškem (Ervin Pečnik, leta 1968). Karate zveza Slovenije je bila ustanovljena 25. maja 1969 v Mariboru. Takrat je v svetu že obstajalo ogromno različnih šol in stilov karateja in tudi v nekdanji Jugoslaviji, katere del je bila tedaj tudi Slovenija, se karate ni izognil takšni usodi (*budokai, jugokai, sankukai*). Rivalstva in trenja med različnimi karate organizacijami v svetu, še posebno pa na Japonskem, so se tedaj prenašala in odražala tudi v domačih organizacijah (zlasti med Karate zvezo Jugoslavije s sedežem v Beogradu in Zvezo karate klubov Jugoslavije s sedežem v Zagrebu). Poleg delitev pa so bili tudi številni poskusi povezav tako v svetu kot v Sloveniji, denimo med *shotokan* in *budokai* klubi sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja.

Z osamosvojitvijo Slovenije so se intenzivirala tudi prizadevanja po vključitvi Slovenske karate zveze v mednarodne povezave, v svetovno in evropsko karate zvezo. Slovenska karate reprezentanca je prvič uradno nastopila na evropskem prvenstvu za člane in članice, ki je bilo maja 1992 v Den Boschu na Nizozemskem.

Karate po svetu je do zdaj prešel skozi neštete delitve in se razvijal v najrazličnejše smeri. V glavnem zgodovino karateja delimo na pet razvojnih obdobj: kitajski začetki (od okoli 2600 pred našim štetjem),

okinavsko obdobje (od l. 1372), japonsko obdobje (od l. 1920), začetki tekmovalnega športa (od l. 1950), obdobje olimpijskega karateja.

■ Kitajski izvori

»Oče« razvojnega karateja je bil indijski menih Boddhidarma (njegovo pravo ime je bilo Bodhitara), tretji sin kralja Sugandha in je izhajal iz bojevnike kaste Kshatrija, ki je poznala borilni sistem *vajramushti*. To večino je obogatil s prvina mi joge, zena in tibetanske meditacije ter tako vplival na oblikovanje mentalne energije v karateju.

Iz Indije je preko Tibeta pripotoval na Kitajsko leta 1520 na povabilo cesarja Wu Tia. Preko gorovij in pragozdov Kitajske je potoval sam, kar veliko pove tudi o značaju tega človeku. Vladaarji so okoli sebe takrat zbirali največje mislece in duhovnike. Ker pa je bil Boddhidarma pri svojem učenju preveč dosleden, se je cesarjevim ožjim sodelavcem zameril in je moral dvor zapustiti.

Prišel je v severno kitajsko provinco in se ustavil v samostanu Shao Lin. Tamkajšnje duhovnike je poskušal navdušiti za zenovski nauk, ki je zahteval dolgotrajne in nepremične meditacije. Ker pa s tem ni uspel, je zapustil samostan in odšel v gore, kjer je po legendi prebil 9 let, nato pa se spet vrnil v samostan Shao Lin. Da bi lažje praktical zen, je uvedel sistem telesnih vaj in 18 boksarskih tehnik. Ta sistem je temeljil na jogijskem dihanju, tibetanski meditaciji in indijskem borilnem sistemu *vajramushti*. Telesni gibi so oponašali gibe živali.

Samostan Shao Lin je bil znan po mnogih nepremagljivih borcih in je bil požgan leta 1662. Takrat so namreč mongolski Mandžujevci izvedli na Kitajsko invazijo. Prepovedali so nošenje orožja in šaolinski boks. Mnoge mojstre te večine so preganjali in ubili. Samostan Shao Lin so obnovili v naslednjih stoletjih in je danes ena osrednjih atrakcij na Kitajskem.

■ Okinavsko obdobje

Otok Okinava se nahaja v arhipelagu Ryukyu med Kitajsko in Japonsko. Ker je geografsko bližje Kitajski, so na njem zmeraj prevladovali kitajski vplivi.

Na Okinavi je v 7. in 8. stoletju vladalo več plemenskih poglavarjev, ki so se med seboj borili za oblast. V letih 1181–85 je bila na Japonskem krvava vojna med dvema klanoma, Taira in Minamoto. Poraženci oziroma preživeli iz klana Taira so se zatekli na Okinavo. S seboj so prinesli viteška orožja, na primer kratko in dolgo sabljo. Prebivalci Okinave so od samurajev hitro osvajali vojaške veščine.

Otočje Ryukyu je bilo že za časa vladavine dinastije Sato (1350–1405) razdeljeno na tri fevdne posesti: severno, južno in središčno. Ti fevdi so se med seboj neprestano borili za oblast. Leta 1492 je vladar Sho Hashi premagal vse konkurente in zadušil kraljevino. Da bi ohranil oblast in preprečil možnost državnega udara, je izdal odlok o prepovedi nošenja orožja, kar je imelo posledice tudi za razvoj karateja. Ko so se razvile trgovinske vezi s Kitajsko, Japonsko, Korejo idr., so na ta otok prispel še druge borilne veščine. Kmetje so bili prepuščeni ropanju razbojnikov. Da bi se ubranili, so začeli uporabljati poljedelsko orodje kot orožje, npr. *nunčaki* – cepin za žito, *tonfa* – ročka za drobljenje žita itd.

Konec 18. stoletja že imamo prve podrobnejše podatke o razvoju *okinava-teja*. Okinavci so se učili od Kitajcev v glavnem tako, da so pluli tja in se potem vračali ter razvijali lastni sistem. Leta 1761 je prispel na Okinavo prvi znani mojster Kwang Shang Ku in s skupino učencev je demonstriral *chung fa*. Okupacija Okinave je bila leta 1879 ukinjena in otočje Ryukyu je postalo del Japonske. Predavanje *toteja* ni bilo več skrivnostno in to večino so začeli negovati tudi bogatejši sloji. *Okinava-te* je v 19. stoletju dobil dokončno obliko, ki se je razvila v tri smeri: *shuri-te*, *tomari-te* in *naha-te*. Stili so dobili nazive po imenih krajev, kjer so nastali. *Shuri-te* in *tomari-te* sta si bila precej podobna in iz teh dveh stilov so kasneje nastali *shotokan*, *wado-ryu*, *kobajashi-ryu*, *shito-ryu*, *kyokushinkaj* in nekateri drugi. Leta 1902 so na Okinavi uvedli *tote* v obvezni šolski program, kar je bilo do takrat največje družbeno priznanje teh veščin. Leta 1906 je Gičin Funakoshi z nekaj prijatelji prepotoval Okinavo in javno demonstriral karate.

■ Japonsko obdobje

Vojaške oblasti na Japonskem so videle, da so rekruti iz Okinave v izredni telesni pripravljenosti. Prepričani so bili, da je bila to posledica ukvarjanja s karatejem. Leta 1917

so zato povabili Funakoshija v center borilnih veščin v Kyotu. To je bila zunaj območja Okinave druga demonstracija. Leta 1922 je iz Okinave na Japonsko prišlo do prve večje invazije karateja. Na povabilo ministrstva kulture se je Funakoshi s skupino karateistov udeležil prvega »atletskega mitinga«. To demonstracijo je videl tudi Jigaro Kano »oče juda« in je pozval Funakoshija, da na Japonskem poučuje *tote* na znani akademiji juda Kodokanu. Funakoshi je ponudbo sprejel, istočasno pa je začel poučevati *tote* v Kyotu na tokijski univerzi. Začel je tudi ustanavljati klube na Japonskem. Veliko je potoval in prirejal demonstracije. Bil je kot misijonar.

Leta 1923 je borec Choki Motabu v Kyotu premagal evropskega boksarja in s tem je ugled karateja zelo narasel. Motabu se je še veliko boril v ringih in tudi nastopal na sejmih. Bil je zelo popularen na Japonskem, vendar je videl v tej večini bolj praktično vrednost, Funakoshi pa je poudarjal duhovni vidik. Leta 1926 je Funakoshi v karate vpeljal tudi sistem podeljevanja pasov, ki ga je povzel po judu. Prav tako je posegel tudi v karate *kate*, ki jih je iz kitajskih nazivov preimenoval v japonske. Leta 1929 je namesto imena *tote* začel uporabljati karate »prazna roka«.

Funakoshi je napisal veliko knjig, esejev in člankov o karateju. Karate je zanj predstavljal način življenja. Govoril je, da morajo študentje gledati na karate kot na sredstvo, s katerim premagajo slabosti, da bi postali boljše osebnost.

Funakoshi ima vzdevek »oče japonskega karateja«, ki si ga je prislužil s svojim delovanjem. Vendar so bili na Japonskem pred drugo svetovno vojno aktivni tudi drugi mojstri karateja, kot so Mijagi, ki je bil vodja stila *goju-ryu* in je prav tako občasno predaval karate na japonski univerzi v Kyotu. Njegovo delo je nato prevzel Gogen Jamaguchi. Leta 1935 je ustanovil vsejaponsko zvezo *goju-ryu*. Karateju je dal svoj prispevek zlasti v tehničnem smislu, vanj je vnesel veliko *sparinga*, iz katerega se je kasneje razvila prosta borba ali *jiu kumite*, česar na Okinavi sploh niso še poznali. Še en velikan karateja je bil Kenwa Mabuni, ki je bil ustanovitelj stila *shito-ryu* in je prišel v Osako. Poleg teh je bilo še kar nekaj drugih mojstrov. Leta 1936 je bila uradno potrjena beseda karate in s tem se je prenehala uporabljati beseda *tote*.

■ Nastanek in razvoj tekmovalnega karateja

Leta 1948 je bila ustanovljena JKA (*Japan Karate Association*, Japonska karate zveza). Ustanovili so jo Funakoshijevi učenci. Zaradi notranjih rivalstev med univerzitetnimi klubi je bilo njeno delovanje oteženo. Leta 1956 se je zaradi notranjih trenj cela skupina z nekaj manjšimi klubi odcepila. Kljub vsem težavam je bila JKA leta 1957 uradno priznana zveza na Japonskem.

Funakoshi je bil proti tekmovalnemu karateju, saj je menil, da to slabi in siromaši pravo vrednost večine. Držal se je tradicionalnega okinavskega načina treninga, vadbe *kat* in *bunkaija*. V svojem prepričanju je bil neomajen, saj nekaterih svojih učencev, ki so pričeli trenirati prosto borbo, kasneje ni več želel poučevati karateja.

Funakoshi je umrl leta 1957 in kmalu po njegovi smrti je njegov učenec Nakajama organiziral prvo tekmovalje v karateju v Japonski. Bali so se, da bo na tekmovalju veliko mrtvih, vendar se to ni zgodilo. Hirokazu Kanazawa je bil prvi zmagovalc v borbah in *katah*.

Od leta 1950 se je začel karate pospešeno širiti po svetu. Funakoshijev učenec Tsutomu Oshima je leta 1955 prišel v ZDA, kjer je odprl prvi *dojo* v Ameriki. Dve leti kasneje 1957 je Tecuji Murakami prišel v Evropo, kjer je organiziral seminarje. Sledili so mu tudi še drugi instruktorji. Razlogi, zaradi katerih so mojstri odhajali v tujino, so bili različni. Ene so povabili, da postanejo samostojni instruktorji, druge, da postanejo asistenti starejšim kolegom, spet tretji so šli sami ali so jih poslale njihove šole. Za razvoj karateja v svetu so najbolj zaslužni instruktorji JKA. V Evropo so šli Murakami, Kanazawa, Kase, Enoeda, Shirai, Ochi ..., v Ameriko pa Oshima, Nishijama, Okazaki, Kubota ...

Leta 1963 je bila v Parizu ustanovljena EKU (Evropska karate unija), 1966 je bilo v Parizu izvedeno prvo evropsko prvenstvo, kjer je nastopalo 54 tekmovalcev. V Ameriki je leta 1963 Hidetaka Nishijama ustanovil AAKF (Vseameriško karate zvezo), ki je postala članica JKA in tega leta je bilo organizirano tudi prvo ameriško prvenstvo. Na Japonskem je bila ustanovljena FAJKO (Vsejaponska karate-do zveza), ki je združevala vse šole karateja, ne glede na stil. Njeni ustanovitelji so bili Hironori Otsuka (*wado-ryu*), Gogen

Yamaguchi (*goju-ryu*), Kenwa Mabun (*shito-ryu*), ter Masatoshi Nakayama (*shotokan*).

Prvo neuradno svetovno prvenstvo je bilo leta 1968 v Los Angelesu. Leta 1970 je bila ustanovljena v Tokiu svetovna karate zveza WUKO (Svetovna karate unija). Istega leta 1970 je bilo v Tokiu tudi prvo uradno svetovno prvenstvo, ki ga je organizirala WUKO. Udeležilo se ga je 33 držav.

■ Olimpijski šport

Prizadevanja, da bi karate postal olimpijski šport, so dolga in velika. MOK (Mednarodni olimpijski komite) je leta 1985 priznal WUKO (opredeljeno za športni karate) kot legitimno karate zvezo. Leta 1987 je priznal še ITKF (opredeljeno za tradicionalni karate) in trdil je, da sta to dva različna pristopa h karateju z različnima načinoma sojenja. Z željo, da bi karate postal olimpijski šport, sta obe zvezi pozivali druga drugo k združitvi.

Leta 1989 je v WUKO vstopila tudi Sovjetska zveza, s čimer je ugled zveze močno dvignila. 1993 leta se je WUKO preimenovala v WKF in načeloma združila športni in tradicionalni karate, vendar čez čas se je pokazalo, da ni bilo tako. WKF je prevzela funkcijo WUKO, ITKF pa je še naprej delovala samostojno. Prizadevanja za vključitev karateja v družino olimpijskih športov so se kljub temu nadaljevala in junija 2016 je iz Mednarodnega olimpijskega komiteja prišlo sporočilo, da bo karate eden od olimpijskih športov na poletnih olimpijskih igrah leta 2020, ki bodo potekala na Japonskem med 24. julijem in 9. avgustom.

Skupščina Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK) je potrdila uvrstitev karateja med olimpijske športe 3. avgusta 2016, MOK pa je za krovno organizacijo določil oziroma priznal WKF (*World karate federation*), katere članici sta tudi Evropska karate zveza oziroma Karate zveza Slovenije.

Glavno prizorišče bo znamenita dvorana Nippon Budokan (krajše imenovana kar Budokan) v Tokiu, ki je znana tudi po tem, da so tam koncertirala in snemala »v živo« mnoga največja imena sodobne glasbe (The Beatles, Bob Dylan, Santana, Eric Clapton, Police, Pearl Jam itd.). Prvenstveno pa je namenjena borilnim športom in največkrat jo imenujejo kar »dom borilnih veščin«. Zgrajena je bila leta 1964 za tekmovalja v judu na letnih olimpijskih igrah, sprejme 15 tisoč obiskovalcev in v njej so že bila največ

čja tekmovanja praktično vseh zvrsti borilnih veščin (karate, kendo, aikido itd.).

Tu je bilo tudi prvo svetovno prvenstvo v karateju leta 1970. Točno 50 let kasneje, leta 2020, pa se bo karate v njej simbolično in dejansko spet združil pod eno streho.

■ Literatura

1. Breznik, B. (1999). *Osnove tradicionalnega karate*. Ravne na Koroškem: Ivko.
2. Funakoshi, G. (1988). *Karate-Do, Moj životni put*. Beograd: Panpublik.
3. Jorga, I. (1982). *Karate ABC: Nunchaku*. Beograd: Sportska knjiga.
4. Oyama, M. (1963). *What is Karate?* Tokyo: Japan Publications Trading Company.
5. Topolšek, M. (1973). *Karate Okinawa*. Smederevska Palanka: "10. oktobar".
6. Vogrinec, S. (1999). *Karate: Med tradicijo in športom*. Ptuj: Milenium.

Vojko Prajnc, univ. prof. šp. vzg.
Ul. Heroja Šerčerja 43
2000 Maribor
vojko.prajnc@triera.net